

”Jag har gjort nog som människa och präst”

Dikten Döbeln vid Jutas handlar om fritänkaren och generalen von Döbeln som svårt skadad lämnade sin sjukbädd och lyckades leda sina trupper till seger. Men för många av oss är det inte Döbelns ord som har stannat i minnet, utan herr prostens, ”prelatens” – framför allt den sista raden:

Herr prosten talte: ”Döbeln är en hedning,
förtappad är han evigt om han dör.
Jag kommer, varnar, bjuder tröst och ledning,
och han, han ligger tyst en stund och hör;
då reser han sig plötsligt upp i sängen:
'Driv ut prelaten', ropar han åt drängen,
'och akta dig, om han släpps in härnäst!’
Är det ett språk av en, som nalkas döden?
Dock, han må svara själv för sina öden,
jag har gjort nog som människa och präst.”

I Döbelns sinne brann en eld som var mer tärande än febern. Han hade lydigt tagit alla mediciner som doktorn ordinerat, men nu kände han att han måste upp:

”Jag vill, jag skall bli frisk, det får ej prutas,
jag måste upp, om jag i graven låg.
Lyss, hör, ni hör kanonerna vid Jutas;
där avgörs finska härens återtåg.
Jag måste dit, förrän min trupp är slagen.
Skall vägen spärras, Adlercreutz bli tagen?
Vad blir, du tappra här, ditt öde sen?
Nej, doktor, nej, tänk ut en sats, min herre,
som gör mig för i morgon sjufalt värre,
men hjälper mig i dag på mina ben!”

Den unge läkarn hörde mulen ordet,
dock plötsligt fick hans ädla anlet dag;
han sänkte lugnt, helt lugnt, sin arm mot bordet
och strök det tomt uti ett enda drag.
”Nu, herr genral, gör ej min konst er hinder.”

Döbeln reste sig, ”fast sviktande och svag”, och lyckades ta sig mot stridsplatsen Jutas på sin häst. Där hade den finska truppen med nöd lyckats kasta tillbaka ett anfall, men den ”stod bruten, spridd och störd” och var ”färdig blott att falla, ej segra mer”. Men det blev en radikal förändring i stämningen när de fick syn på sin general:

Giv akt, tyst, hör! Det ljud hurra på höjden.
En man till häst syns nalkas. Vem är han?
Hör vilken storm av rop! Vad vållar fröjden,
som brusar jublande från man till man?
- - -

Ha, han har kommit, han och ingen annan,
den lille mannen syns med band om pannan,
den ädla, tappra, varma generaln.

Döbeln red runt, ”hans skarpa öga tycktes överfara / var trupp, var rote, varje enskild man.” Och han blev imponerad av vad hans såg: ”Den svartnade, i trasor klädda hären / står ordnad, hotfull, fruktansvärd igen.”

"Välän då, ädla folk, till strid, till slag!
Jag har sett nog, att tveka båtar föga,
vår kamp blir skön, i dag är Döbelns dag.

Med dessa trupper kan man trotsa världen.
man väntar ej med dem attack, man gör."

Längs hela linjen hördes snart ett jubel skalla:
"Framåt, framåt till seger eller död!"

Och innan kvällen hann sin skugga sända,
var ryska styrkan kastad överända
och räddad Adlercreutz och fri hans färd.

Så kommer då avslutningen på dikten, som knyter an till herr prostens hårda omdöme om Döbeln. Döbeln står ensam kvar efter den segerrika striden, "bland lik och spillror på en blodstänkt jord". Han ser med lugn mot höjden:

"Fritänkare jag nämns det är min heder:
friboren är jag, och jag tänker fritt.
Dock vet jag, att varthelst min tanke hunnit,
har ytterst dig den sökt och dig blott funnit,
du, i vars vilja livets banor gå."

"Du gav mig kraft att stridens massor välva
i omotståndlig fart från trakt till trakt.

dock är det du, blott du, som frälst oss alla,
min Gud, min broder, hur jag dig må kalla,
du segergivare, jag tackar dig."